

Prof. Dr. Atilla Girgin*

Konuşma Yöntemi

Özet

Düşünme, duyma, hayal kurma, davranış ve hareketler, benliğin dışına sözcükler yoluyla aktarılır. İletişim, insanoğunun varolduğundan bu yana kendini karşı tarafa anlatma ve yaşadıklarını, gördüklerini, duyduklarını paylaşma çabasıdır. Özellikle basın-yayın alanında çalışanlar için konuşmak, mesleklerinin önemli öğesidir. Mesleğini yaparken, işine konuşmasını da katan, nerede nasıl konuşacağını bilen kişi, o ölçüde başarıya ulaşır. Konuşma, ses çıkarabilme yeteneğinin ötesinde bir dil ürünüdür. Çalışmada bu üretimin en gelişmiş haliyle nasıl olması gerektiği ele alınmış ve öneriler sunulmuş; mesleğini yaparken işine konuşmasını da katan insanların doğru davranış biçimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla başarılı konuşmada etkili olan öğeler ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Konuşma yöntemi, beden dili, duyma

Abstract

Thinking, hearing, dreaming, behaviours and actions are transferred out of pride by words. Communication is an exertion, which helps people to explain themselves to others to share what they heard and saw. Beyond the voice, speaking is a language progency. This article explains how must be this manufacturing employment as sophisticated as it is and it also aims to determine the correct behaviour patterns related to speaking. For this purpose, essential primary factors for successful speaking were examined in this article.

Key Words

Conversation method, body language, hearing

* Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
agirgin@marmara.edu.tr

Giriş

Başta basın ve yayın ile ilgili meslekler olmak üzere birçok meslek, doğrudan konuşmayla ilgilidir. Mesleğini yaparken, işine konuşmasını da katan, nerede, nasıl konuşacağını bilen kişi, o ölçüde başarılı olacaktır.

Bu çalışmada, mesleğini yaparken işine konuşmasını da katan insanların doğru davranış biçimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla başarılı konuşmada etkili olan öğeler metin analizi yöntemiyle değerlendirilecektir.

Çalışmada, konuşmacının kişiliği ve buna bağlı olarak geliştirdiği davranışlar, içinde yaşadığı kültür, oluşturduğu üslup ve beden dilinin konuşmaya etkisi ortaya konulacaktır.

İnsan zekasının kendi türünden olanlarla yaşama eğilimi taşıması toplumların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Toplumun en güçlü aracı ve ortak bağı olarak da dil karşımıza çıkmaktadır. Konuşma, ses çıkarabilme yeteneğinin ötesinde bir dil ürünüdür. Çalışmada, bu üretimin en gelişmiş haliyle nasıl olması gerektiği sorgulanacaktır.

Zeka, duygu ve düşünce sistemi, insanın iç benliğinin oluşmasını hazırlayan öğelerdir. Düşünme, duyma, hayal kurma, davranış ve hareketler, onların yanı sıra söz olarak görünür; benliğin dışına bu yolla aktarılır. İnsanın ruh dünyası, toplum ve çevre koşullarına bağlı olarak dil ve konuşma aracılığıyla yansır.

Fransız filozof Etienne Bonnot de Condillac (1715-1780), bilgi kaynaklarının ‘duyum ve düşünme’ olduğunu ileri sürerken, ‘Akıl yürütme sanatı, konuşma sanatından başka bir şey değildir ve bilim, iyi kurulmuş bir dildir.’ demiştir.

Eski çağ düşüncesinde akıl ve dilin, ‘logos’ terimiyle açıklandığı da hatırlanırsa, in-

san zekası ve akıyla mantık ve dil arasında da bir bağı varlığı söz konusudur.

Konuşmanın güzel ve hele etkili olması yönüyle düşünüldüğünde, dil-mantık ilişkisi üzerinde önemle durulmalıdır. Güzel ifade etmek ve etkili olmak için, her şeyden önce doğru düşünmek ve konuşmak asıldır. Bunu sağlayacak da mantıktır; mantıklı olmak, mantıklı konuşmaktır.

Konuşma konusunun bir mantık çerçevesine oturtulmasının yanı sıra konuşma süresince seçilecek sözler, kullanılacak kelimeler, söz-dizimi, jest, mimik ve hareketler de mantıklı olmalıdır.

Bir iletişim biçimi olan konuşma, dinleyen kişi ya da toplulukla konuşmacı arasında, bir anlaşma anlamı taşıması açısından aynı zamanda bir ‘sözleşme’ demektir. Ancak mantık-dil uyumu sayesinde böyle bir sözleşmeye ulaşılabilir. İnanıncı ve etkili olmak ise mantık-dil uyumuyla gerçekleştirilebilir.

Dilimizde ‘nutuk’ kelimesinin mantık’tan gelmesi boşuna değildir. Mantık ve nutuk kelimeleri, Arapça’dan, ‘nutk’ kelimesinden dilimize geçmiştir ve ‘nutuk’un anlamı ‘söylev’den önce ‘söz söyleme, konuşma’ demektir (Çongur, 1999: 20).

Öte yandan, güzel söz söyleme, söz sanatı olarak edebiyatın konularından biri sayıldığından, bu çerçevede kelimenin ilk anlamıyla bir edep (incelik) işidir. Bu nedenle, ‘söz’ü sanata dönüştürmek isteyenlerin ilk öğrenecekleri, konuşma inceliklerini bilmek olmalıdır.

Sanatların içinde belki de en zor olanı söz sanatıdır. Etkili, düzgün, güzel konuşabilmek için insanın bilgi, güven duygusu, irade gücü, anlayış, sezgi ile yeterli bir kültüre sahip olması gereklidir. Konuşmaya rastlan-

tilar değil, önce bireyin iradesi gem vurma-
lıdır (Kişiler kıyafetleriyle karşılanır, bilgile-
riyle uğurlanır) (Tellioglu, 1999: 41).

Küreselleşen dünyada yabancılarda dolu
şehirlerde konuşan kişinin güvenilirliği aynı
zamanda görüntüsü ve üslubuyla da yakın-
dan ilgilidir. Sennet'e göre, yabancılardan
ibaret bir ortamda, bir kişinin hareketlerine,
açıklamalarına ve iddialarına tanık olan in-
sanlar genellikle o kimsenin geçmişi hakkın-
da hiçbir bilgiye sahip değildirler ve benzer
hareketlere, açıklamalara ve iddialara ilişkin
geçmiş deneyimleri de yoktur (1996:60).

řu halde, buradaki seyirci açısından, bel-
li bir kişiyle ilgili deneyimine ait olmayan bir
lye dayanarak, o kişinin verili durumda
inanılır olup olmadığı konusunda bir yargı-
ya ulaşmak son derece güçtür. İnancın daya-
nağı olan bilgi o anda var olan durumla sı-
nırlı bir bilgidir. Bu nedenle, inancın oluş-
ması, bizzat o durumun içinde kişinin nasıl
davrandığı, konuşmaları, jestleri, hareketleri,
giysileri ve dinleme tarzına bağlıdır.

Kişilik

Kişilik, bir konuşmacı için belki de en
nemli etkendir. Dale Carnegie'ye göre kişi-
lik: "Müphem ve geniş anlam taşır. Menekşe
esansı gibi, analizlere dayanmayan bir mad-
deye benzer. Kişinin bütün karışık tarafları;
fiziksel, ruhsal, akla değin melekeleri, özel-
likleri, eylemleri, istidatları, yaradılışı, dş-
nş tarzı, enerjisi, deneyimleri, yetişme şek-
lidir" (Kantemir, 1997: 59).

Kişilik bir bireyin ilgilerinin, tutumları-
nın, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış
görünüşünün ve çevresine uyum tarzının
zelliklerinin tümünü kapsayan bir kavram-
dır. Başka bir deyişle kişilik, insanları bir bi-
rinden farklı kılan, kendisi ve çevresinde-

kilere bakış açıları, onlarla kurabildiği ilişi-
ki düzeyleri ve tepkilerini kapsayan çeşitli or-
tamlarda kendini gösteren bedensel, düşün-
sel ve ruhsal özelliklerdir. Bireyin, dış gr-
nş, düşünme süreci, sesi ve konuşma tar-
zı, tepki hızı, bedensel davranışları gibi göz-
lemlenen veya belirlenebilen özellikleri o bi-
rey hakkında bize bazı ipuçları verir. Kısa-
ca kişilik; bireyin duyuş, düşünüş, davranış
tarzlarını etkileyen etmenlerin kendine özgü
bir bütünlüğüdür.

Kendini stn gören, bencil ve abartı-
cı bir konuşmacının, kürsüde başarılı olma-
sına olanak yoktur. Bunun yanı sıra korkak
ve çekingen bir tavır takınan kişi de, krs-
de başarı sağlayamaz. Bilgisini, gösterişsiz
bir biçimde sunan konuşmacının, daima iyi
bir izlenim ve etki bırakacağına kuşkusu ol-
mamalıdır. Konuşma sırasında, dinleyiciyle
olumlu ilişi kurmada, içtenliğin yerini hiç-
bir şey alamaz (Carnegie, 1993a: 119).

Görünüş

Kuşkusuz insanlar ilk giyinip kuşandıkların-
da – 'rtndklerinde' demek daha doğru
olur - bütün amaçları bedenlerini sıcak, so-
ęuk ve yabancı maddelere karşı korumak-
tı. Ancak sürec içinde, başka başka ilmekler
atıldı insan toplumlarının yaşam dokusuna.
İnsan giderek kadın erkek, sınıf sınıf, grup
grup, köylü kentli ve benzeri yol ayrımların-
da farklı giysiler kuşanır oldu. Uzun süredir
de, kişinin toplumsal rolünün bir göstergesi,
dolayısıyla da toplum kültürünün ayrılmaz
bir parçası haline geldi, giyim kuşam. (Sy-
lemez, 2005: 203)

Görünüş, post-fordist tüketim toplum-
larında kişiye tanımlayan kodlar olarak al-
gılanmakta ve kişinin kimliği/inanırliğı bu
kodların zmne göre belirlenmektedir.
Bu nedenle giyim tarzı ile inanırılık ve güve-

nirlik arasında önemli bir ilişki vardır. Sennet, giderek artan 'seküler kapitalist inanç' sistemiyle birlikte kişinin kamusal alanda gördüğü değer ile giyim ve görüntüsü arasında önemli bir ilişki olduğunu belirtmektedir (Sennet, 1996:197).

Bir kişiyi gerçekten tanımak, giysiler, konuşma ve davranışlardaki ayrıntılardan ibaret olan en somut düzeyde anlamakla olanaklıydı. Kişiliği toplumsal bir kategori olarak kamusal alana sokan, içsel duyguların bir rehberi olarak doğrudan görünüşlere, yani kişiliğe duyulan bu seküler inanç ile sanayi kapitalizmi ekonomisinin kaynaşmasıydı.

'Giysinin İnsanlar Üzerindeki Etkisi' konulu bir araştırmada, soruyu yanıtlayanların tümü, insanların iyi ve zarif giyindikleri, üstleri başları temiz ve kusursuz olduğu ve bunu bildikleri zaman, açıklaması zor bir etki içinde kaldıklarını, ama bunun pek açık, pek gerçek bir etki olduğunu söylemişlerdir.

Deneklere göre, bu durum ve bu duygu, onlara daha fazla güven vermekte, kendilerine karşı daha fazla inanç sağlamakta, hatta kendilerine duydukları saygıyı daha fazla yükseltmektedir. Deneklerin hepsi de başarılı görünüşün, başarılı olmayı kolaylaştırdığını anlatmışlardır. (Carnegie, 1993b: 164)

Cesaret ve Güven

Birçoklarının sandığı gibi, güzel ve etkili konuşmak, doğuştan gelen bir yetenek değildir. Bir toplulukta değil konuşma yapmak, kalkıp birkaç söz söylemek istedikleri zaman, birçok kişinin içine bir korku düşer. Söz konusu kişiler, düşüncelerini toparlayıp düzenleyemezler. Bir anda düşünemez, duyamaz olurlar. Söyleyeceklerini unuturlar hatırlayamazlar (Yörük, 1978: 8).

Güvensizlik önyargıya neden olur; yal-

nız başkalarına karşı değil, kişinin kendisine karşı da. Zararlı etkileri de aynıdır: soyutlanma, düşmanlık, duyarsızlık ve adaletsizlik. Öteki kişilere adaletsiz davranmak yeterli kadar kötüdür; ama belki de en kötüsü, insanın kendi kendisine haksızlık yapmasıdır. Bu tüm adaletsizliklerin köküdür (Howard ve Barton, 1998: 25).

Konuşma sırasında kendine güveni artırmak için önerilenler, güçlü bir kararlı bir istekle başlamak, ön hazırlık yapmak, Kendine güvenli görünerek cesur olmak için cesurmuş gibi davranmak ve önceden çalışmak şeklinde sıralanabilir. Korku güvensizliğin, güvensizlik de neler yapabileceğinizi bilmemenin sonucudur.

Kişi konuşmasına hazırlık yapmamışsa kendini rahat hissedemez. Heyecanı yenibilmek için canlı bir şekilde durup, derin bir nefes alınmalıdır. Çeşitli kaynaklarda önerilen, toplumun önüne çıkmadan önce otuz saniye derin derin nefes alıp vermelişidir.

Kişi konuşmaya başlamadan cesur bir şekilde öne çıkmalı, dik durmalı, durumundan hoşnutmuş gibi görünerek, dinleyicilerin gözlerinin içine bakmalı ve güvenli bir şekilde konuşmaya başlamalıdır.

Konuşma öncesinde yaşanan stresi azaltmak ve kendine güveni artırmak için yine önerilen, konuşmacının sınırlı bir şekilde giysisinin düğmelerini ilkleyip açmaması, aksesuarları ile oynamaması ve ellerini gereksiz kullanmasıdır. İlk konuşmalarda bu hareketleri engellemek için bir masa ya da sandalyenin arkasında durmak ve bunlara sıkıca tutunmak ya da elinin içinde bir maddenin tutmak konuşmacıya cesaret kazandırabilir.

Konuşma sırasında kendine güveni sağlamak için, konuşmacının deneyimi önemlidir.

Güven duygusu, daha söze başlarken sahip olunması gerekli bir duygudur. Güvensizlik de, gerginlik ve sınırlılık de insani duygulardır. Bunları yenebilmek cesaretle olur. Herhangi bir sıkıntı duymadan, kekeleymeden, söyleyeceklerimizi unutmadan konuşmak için güven, onun için de cesaret gerekir. Kendine güven kazanmanın en yetkin yolu da, başarısızlığa olanak vermeyecek devede iyi hazırlanmaktır.

Kültür, Dil ve Üslup

Dil en mükemmel anlatma ve anlaşma aracı konuşma ise bu araçla gerçekleştirilen ve benzeri hiç bir canlıda görülmeyen en ileri iletişim yöntemidir. Dili kullanma yani konuşma her şeyden önce kültürle ilintilidir.

Kültür ise, bir toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden, her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış öğelerinin tümüdür. Dil ise düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü bir 'dizge'dir. Kısacası dil, yaşamsal, bilimsel, sanatsal, dinsel ya da felsefeye ilişkin her türlü düşüncenin taşıyıcısı demektir (Radyo ve Televizyon Yayınlarında Türk Dilinin Kullanımı, 1999: 165).

Dil, konuşma, insanların söylendiğidir, bir toplulukta yerleşmiş bulunan sözel alışkanlıkların oluşturduğu muazzam dizgedir. Birey, kişi, doğduğundan itibaren o alışkanlıkların oluşturduğu dilsel zorlamayla karşı karşıya kalır. Herhalde bu yüzden, anadil toplumsal olguların en tipik ve saydamıdır. Herkes onunla içimize sızır ve içimize yerleşerek her birimizi 'herkesten' biri yapıp çıkar. Anadil, varlığımızın en mahrem yanını toplumsallaştırır ve onun sayesinde her birey, terimin en güçlü anlamıyla, bir topluma

ait olur. (Gasset, 1995:239)

Fikirler arasındaki bağlantının belirtilebilmesi için duygu, düşünce ve görüşler, kesin hükümlü kısa cümlelerle anlatılmalıdır. Cümleleri edebi sanatlarla süslemek hevesine kapılmamak gerekir. Edebi sanatlarla süslenmiş cümleler fikirlerin geri plana itilmesine ve konuşmanın anlaşılabilir bir hal almasına neden olabilir.

Konuşmacı, iletisini yansıtmak, dinleyicileriyle en kestirme iletişimi kurabilmek için kelimeleri seçer, sıralar. Üslup ya da biçim (özanlatı) kelimeleri seçme, kullanma sanatıdır. Cümle düzeni, kelimelerin soyut ve somutluğu, sıfatlar, adlar, eylemlerin kullanımı, karşılaştırmalar, eğretilemeler (istiare), mecazlar, simgeleştirmeler, kişileştirme ve canlılaştırmalar gibi dilsel yapılandırmalar tümüyle üslubu oluşturur. Üslup büyük ölçüde konuşmacının kişiliği ve yaradılışıyla ilgili bir öğedir. Konuşmacının dünyayı görüş ve algılayış biçimiyle ilgilidir (Üslub-u beyan, aynıyle insandır) (Özdemir, 1983: 17).

Dil ortak kelimelerle kurulan cümlelerdir. Üslup ise ortak cümle biçimlerinden, kişisel kullanıma geçiştir. Yalnızca kelimelerin değişmesi olarak ele alınamaz. Üsluptaki değişmeler, toplumsal ve entelektüel eğilimlere bağlıdır. (Yurdanur, 2000:211)

Öte yandan, Türkçe yazılı ya da sözlü dilin adabında, hiçbir zaman argoya ve küfre yer yoktur. Bu nedenle konuşmacının sözleri, hitap ettiği kişilerde, şok, dehşet ya da hiddet gibi tepkiler yaratmayacak nitelikte olmalıdır (Söylemez, 2005: 66).

(1 K + 5 N)

Konuşmacı söze başlamadan önce, zihninden 'Kim? Ne? Niçin? Nerede? Ne Zaman?

Nasıl?’ sorularının yanıtlarını geçirmelidir. ‘Kim? ya da Ne?’ sorusuna verilecek yanıt, konuşmaya başlamadaki ilk adımdır. Daha sonraki ‘Nerede? Niçin? Ne zaman?’ soruları yer, zaman ve konuşma süresi aıların-
dan konuşmacıya uyarı görevi yapar.

‘Nasıl?’ sorusu dinleyiciye ulaşmada yarar sağlar. Bu soruları göz önünde tutmak, yanıtlar durumunda olmak, konuşmacının kendisine güven duymasına yardımcı olur, konuşma istek ve kararlılığını kamçılar (Çongur, 1999: 102).

Beden Dili

Sesler, tam bir konuşma aracı haline gelmeden, iletişim hareket ve tavırlar yoluyla geekleşebiliyordu. Bunun içindir ki konuşma öncesi ifade biçimi olan hareket ve tavırların hem önceliği hem de konuşmayı tamamlayan bir yeri ve anlamı vardır. Güzel konuşanlar konuşmaları sırasında uygun hareket eder; gereken tavrı alır ve gösterirler.

Çeşitli görsel iletiler, vurgular, jestler ve mimikler, sözlü ve sözsüz simgeler, kişiler arası iletişim sürecini birlikte btnlemektedir. Öyle ki bazen bir cümle içindeki sözsüz unsurların anlam değeri, sözcüklerden daha fazla ağırlık taşıyabilmektedir. (zerkan, 2001: 18)

Çiçero (Marcus Tullius Cicron, M.. 106-43), iki bin yıl önce; “Topluluk karşısında konuşurken kazanılacak hakiki mükafatı, sınırlara hakim olmakla tarif edebilirim.” demiştir.

İnsanlar konuşma yoluyla geek düşün-
celerini gizleyebilirler. Beden dili ise asla yalan söylemez. Bedeni hareket bir bütün olarak; jest, yüz ifadesi, yürüme, duruş ve beden-
denin kassal gerginliğidir.

Fikirlerini ve hislerini, dürüst bir biçim-
de karşısındakine anlatmak isteyen herkes, beden dilinden yararlanmalıdır. Beden hareketi, iten gelmeli ve konuşmacının karşısındakine, duygu ve düşüncelerini iletmek arzusunun, doğal bir sonucu olarak yapılmalıdır.

Konuşma, kişinin karşısındaki kişi ya da kişilerle iletişim olayıdır. Bu iletişim sırasında söz ve ses kadar, mimik denilen yüz ve beden hareketleri, elden geldiğince olumlu biçimlerde kullanılmalıdır. Kişi, genelde her türlü sözsüz ifadeden, sylediklerindeki boşlukları doldurmak ya da hiçbir şey söylemezken bir şeyler anlatmak için yararlanır (Türkoğlu, 2003: 28).

Rahat Duruş ve Canlılık

Put gibi hareketsiz oturan, ya da bulunduğu yere çakılmış gibi ayakta duran konuşmacı ilgiyi dağıtır. Konuşmacı ister oturuyor olsun, ister ayakta dursun, bedeninin canlı ve hareketli olması, söylenenleri tamamlayan bir husustur.

Beden, bir bütün oluşturacak biçimde ahenkli olarak hareket etmelidir. Hareketin sözcüğe, sözcüğün harekete uydurulması gerekir. Jest, açıklamak ya da ısrarla üzerinde durmak için, iten duyulan bir arzunun sonucu olarak yapılmalı ve pek fazla göz alıcı olmamalıdır. Çünkü jest, hiçbir zaman bütün dikkati üzerine çekmemelidir. İlginç bir konu, uyusuk konuşmacının dilinde anlamını yitirebilir; çekici bir konu da, canlı biçimde sunulmazsa yalnızca sözcüklerden ibaret kalır.

Gövde

Konuşma hızının beş katına varan bir d-

şünme hızına sahip olan insan, konuşma süresince, söylenenleri dinlerken başka şeyler de düşünmekte, bu arada konuşmacının duruşunu hareketlerini de incelemektedir. Hem söylenenler, hem onları daha anlamlı, daha dinlenir hale getiren jest ve mimikler, anlatıma güç katar ve ayrıca dinleyenlerin konuşma ortamından kopmalarını, hayal kurmalarını, başka şeyler düşünmelerini önler (Çongur, 1999: 107).

1950'li yıllarda Birdwhistell'in araştırmalarıyla temeli atılan beden dilinin incelenmesi bir kinetik konusudur. Bu araştırmaların vardığı sonuçlara göre, göz ve odak noktası olan göğüs, görsel iletişim olayında merkez sayılır. Konuşma sırasında hatibin dinleyicilerle muhatap olduğu ilk yer, gövdesinin merkezi göğüstür. İnsan göğsüyle açık, kapalı, saldırgan ya da uysal bir merkez oluşur.

Göğüs şişirilmeksizin ileride tutulmalıdır. Omuzlar normal olarak çökük değil, düz olmalı; ancak askeri esas duruştan da sakınılmalıdır. Bacaklar da, vücudunuzun dengesini bozacak biçimde açık olmamalıdır. Ayakların açıklığı ise bir ayak, ötekinin biraz gerisinde olmak üzere, 15 santimetreden fazla olmamalı; böylece beden ağırlığı eşit olarak iki ayak üzerinde bölünmelidir. (Kantemir, 1997: 60)

Eller

Bedensel iletişimde, üzerinde en çok durulacak olan ellerdir. Eller, en az bakışlar kadar anlatım gücüne sahiptir. Ellerin hareketinden, (temas ve çevirmeler) bir kişinin nasıl davranacağını kestirmek mümkündür: yakalayıcı, tereddütlü, başına buyruk ya da desteğe muhtaç... Eller arasında olan hareket-

ler de vardır. Ellerin ovuşturulması ve sürülmesi bunlara dahil edilir (Schober, 2003, s. 73).

Çoğu kişi için konuşurken 'bir dert' halini alan elleri, iyi bir konuşmacı ustalıklı kullanır. 'Ellerini nereye koyacağını bilememek' yerine, nasıl kullanacağını bilmek, onlardan yararlanmayı sağlar. Konuşma boyunca eller, cümlelere eşlik eder. Eller önde ya da arkada kilitlenmemelidir. Eller, yapılacak doğal davranışları engeller bir görünüm vermemelidir.

Konuşmada, kalkan bir elin avuç içinin gösterilmesi dostluk, ilgi, sevgi ve saygının ifadesidir. Sevilen, sayılan kişilerden ayrılırken el sallanması bundandır. Eli masaya vurmamak, konuşmada kesinliği, kararlılığı anlatır. İki parmakla yapılan işaret canlılığı, baş parmağın kullanılması başarıyı, azmi gösterir. Elin yumruk haline getirilmesi, sıkılması bazen gücün, bazen öfkenin işaretidir (Çongur, 1999: 109).

Sakin Yüz İfadesi

Gövdeden sonra iletişimde en büyük ağırlık başta ve yüz ifadelerindedir. Yüz, konuşma sırasında, bedeninin en anlamlı yeri, konuşmayı tamamlayan en etkili bölgesidir. Duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tepkimizi, ister istemez yüz ifadelerimizle gösteririz; bu da tabii ki konuşmayı etkiler.

Yüz ifadelerinin yaygın ve en çok bilinenleri: ilgi, heyecan, neşe, sevinç, utanç, usanç, nefret, öfke, korku, acı, irkilme... olarak sıralanabilir. İnsanın içinde bulunduğu ruh haline göre, yüz bu ifadeleri yansıtır. Duyguları belli etmemek, yüz ifadesini denetim altına tutmakla mümkündür (Schober, 2003: 42).

Zihni Davranış

Konuşmacı, bütün dikkatini yalnızca kendi üzerine evirmemelidir. Bazı konuşmacılar, daima kendileriyle meşgul oldukları için, bir türlü zihni rahatlığa kavuşamazlar. Sürekli olarak kendi kendilerine, ‘Acaba yanlış yapacak mıyım, konuşmam başarısız mı olacak, yoksa glecekler mi?’ gibi sorular sorup dururlar.

Eğer, gerçekten bir fikri, karşınızdakine iletmek arzusundaysanız ve bütün dikkatini-zi, kendi üzerinizde değil de, fikrinizde toplamışsınız, korku ve heyecan için zamanınızın olmayacağı açıktır.

Konuşmada; ne söylediğimiz değil, nasıl söylediğimiz daha önemlidir. Fikirler, duygular, istekler, açık ve hatasız bir dille anlatılmalıdır. Açıklıktan yoksun her cümlenin, iyi telaffuz edilmemiş her kelimenin, konuşurken vurgulamada yapılacak her yanlışın anlatımı engelleyeceği ve anlaşılmayı güçleştireceği unutulmamalıdır (Çongur, 1999: 98).

Deneyim-Alışkanlık

Konuşmacının, sinirsel gerginlik nedenlerinden biri de, alışık olmadığı bir durumun ortaya çıkacağı endişesidir. Akıllı bir hatip, konuşmada deneyim kazandıķa, böyle bir konunun zaman geçtikçe azalacağını bilir. Konuşmak için eline geçen her fırsattan yararlanmak suretiyle, alışık olmadığı durumu, alışık olduğu bir durum haline getirmesini bilir. Böylece, deneyim kazandıķa, sınırlılık hali de, her defasında biraz daha azalır.

Gz Bağlantısı (Bakış)

Konuşurken, dinleyicilerin doğrudan doğruya gözlerinin içine bakmamak, önemli bir

hatadır. Bu, genellikle, rkeklik ve korkaklık ifade eder. Korkak bir lideri ise hiç kimse izlemek istemez.

Konuşma sırasında sürekli olarak dinleyicilerden birinin yüzüne bakmak da doğru değildir. Onun yapacağı herhangi bir hareket, bize, hoş ya da nahoş gelebilir. Bizi, řu ya da bu biçimde tahrik eder; söz ve fikir akışını şaşırtabilir. Sözler sırasını kaybedebilir. Onun için, dinleyicilerin bütününe bakılmalıdır.

Konuşmanıza ilginin sürmediğini hissettiğiniz an, dikkati tekrar toplamak üzere, gereken hallerde harekete geçmelisiniz. Daha geniş anlamda, ‘göz bağlantısı’ doğrudan doğruya dinleyicilere seslenmek ve onlarla konuşmak demektir. Fikirlerinizi karşınızdakine aktarmak için, içinizde bir arzu duyduğunuz ve konuşma sırasında da ne söyleyeceğinizi bildiğiniz an, dinleyicinizle doğrudan doğruya bağlantı kurmuş sayılırsınız (Kantemir, 1997: 56).

Ses

Genelde sesin, insan kişiliğinin özelliklerini aksettirdiği kabul edilir. Sesin, davranışları, kişilik niteliklerini ve insanın bedeni durumunu ortaya koyduğuna inanılır. Zayıf ve özür diler gibi çıkan bir ses, bu niteliklerin, o sesi çıkaran kişide var olduğuna işaret eder. Fazla yüksek ve atak çıkan bir ses ise, sahibinin ‘blf bir tip’ olduğunu belirtir.

Konuşma yapılan ortamın özelliği ve dinleyicilerin sayısına göre ses ayarlanmalıdır. En ndeki çok bağırdığınızdan, arkadaki duymadığından yakınmasın. Karşılıklı etkileşimde, iletişimi engelleyen en önemli konulardan biri gürültüdür. Gürültü, anlamı olmayan ya da anlamsız biçime dönüşen sesler bütünüdür. Anlamsız sesler çıkarma-

yın; sesinizi anlamsız biçime sokmayın (Tel-lioğlu, 1999: 86).

Ses Tonu

Bir konuşmacı için en uygun ses tonu, tek-düze olmayan ve gerektiğinde yükselip alçalabilen bir tondur. Çok yüksek ya da alçak bir ses tonu, dinleyicileri rahatsız eder ve elverişli bir biçimde kullanılamaz. Düz ve tekdüze bir ses ise içtenlik, canlılık ve duygu ifade etmez. Öğütlenen husus şudur: ses tonunuzu, gerektiğinde bir alçalma yapmaya uygun olabilecek kadar yükseltin, ve aynı biçimde gerektiğinde yükseltilebilecek tarzda alçak tutun.

Ses Hızı

Hız, sözcük söyleyişinin ve sözcük aralarındaki duraklama sürelerinin aldığı zamandır. Bir fikrin iyice anlaşılmasının istendiği hallerde, hız, normalden çok daha aşağıya düşebildiği gibi, heyecanlı bir fikrin aktarılmasında, normalin üstüne de çıkabilir.

Ses hızını, dinleyicilerin anlayışına en uygun biçimde ayarlayın. Çeşitlilik esastır. Tekdüzelikten kurtulmak için, konuşma hızınızda sık sık değişiklik yapın. Arada, sessiz geçen dakikalar olursa endişe etmeyin. Duraklamalar, konuşmanın noktalama işaretleri olduğu kadar, dinleyicilerin dikkatini toplama ve saklamada da en gelişmiş biçimi oluşturur.

Önemli fikirleri ileri sürmeden önce ve söyledikten sonra duraklayın; dinleyicilerin gözlerinin içine bakın. Bu sessizlik, dinleyenlerin dikkatini toplamaları için yararlıdır.

İyi Söyleyiş

Her etkili ve güzel konuşma, önce zengin bir 'söz dağarcığı'na dayanır; sonra da yeterli bilgiyle gerçekleştirilir. Konuşmanın söz söyleme sanatında sahip olduğu yetenek, ses özellikleri, konuşma rahatlığı ancak doğru bilgiyle beslenirse başarıya ulaşılır (Çongur, 1999: 96).

Söyleyiş üzerinde dururken, İstanbul Türkçesi'ni temel almak zorundayız. Bu, her sözcüğün hecelerini, açık biçimde söylemek demektir. Mırıldanarak, kapalı biçimde söylenen sözcükler, konuşmanın, zihni bir derbederlik halinde olduğunu gösterir. Konuşurken, ağzınızı yeter derecede açın. Dinleyicilerin tümünün, teker teker sizi derhal anlayabilmeleri gereklidir.

Konuşmanın başarısı, sunuluş biçimine bağlıdır. Konuşma, ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, söylemek istediğinizi başkalarına aktaramadıkça ve onların anlamalarına sağlayamadıkça, başarılı bir konuşmacı olamazsınız. Konuşmak, sonunda insanın kalbini sözüne katmasıdır (Carnegie, 1993b: 149).

Esop dil konusunda şunları söylemiştir (Kantemir, 1997: 51):

En iyi ile en kötüyü, bünyesinde toplayan tek uzuv, dildir. Dil döndükçe, öğretir, muhabbet telkin eder, azim, şevk ve iman verir. Madalyonun ters tarafı da vardır. Aynı dil, zem eder, yalan söyler, iftira eder. Çünkü o, iyilik ve kötülüğu, hücrelerinde beraber barındıran beynin ifade vasıtasıdır.

Okuma

Dil yeteneği, okuma ve dinlemeden oluşan anlama, yazma, konuşma ve anlatmaya dayalı temel becerilerle kazanılır. Sağlıklı bir

düfünce ve iletifim için, bu becerilerin bir- birleriyle uyumlu bir biçimde geliştirilmesi gerekmektedir.

Okumanın gerçek amacı, anlamı doğru ve çabuk kavramaktır. Sözcükleri ayırma ve tanıma, bunları anlamlarıyla algılama, anlamı kavrama, okuma eylemini meydana getirir.

Okuma bir amaç değil, bir araçtır; okumanın sonunda bir yarar sağlanmalıdır. Şöyle ki, günümüze ışık tutmuyorsa tarih okumanın, öz varlığımızı düzeltmeyecekse ahlak okumanın bir gerekliliği yoktur.

Kişi okumayı, bir alışkanlık haline getirmelidir. Her değerli eser, başlı başına bir hayat kürsüsüdür. Topluların, uygarlık, kültür ve sanatları, okumakla öğrenilir; incelenir. Yazarların, ciltlere sığdırdıkları insanoğlunun duygu, düşünce ve fikir dünyaları, onlarla beraber yaşamışçasına, ancak okumakla paylaşılır.

Düzyün yazma ve konuşma okumakla da geliştirilir. Okuma gözlem ve düşünceyle birleşince, sözlü ve yazılı anlatım güç kazanır. İyi ve seçkin eserleri okuma sayesinde, kişinin dünya görüşü genişler; bilgisi artar, sanat zevki inceler ve zekası keskinleşir.

Yani okuma, sadece harflerin seslendirilmesi değildir. Çünkü dil, düşünceyi ve duyguyu iletme noktasında, bulunduğu kültürü ve toplumu yansıtan bir ayna konumundadır. (Gürses, 1996: 98)

Bir başka deyişle, okuma, dil kurallarına uyularak yazılmış iletifimleri, duyu organları yoluyla algılamak, kavramak, anlamlandırmak, yorumlamak, düşünce yürütmek ve yargıya varmaktır. Bir bakıma bellekle duyu organlarının ortaklaşa yaptığı bir etkinliktir.

Tartışma ve Sonuç

Gazeteciler meslekleri gereği haber araştırırken kaynaklarına sorular sorar, onlarla yüz yüze görüşme yapar ya da basın toplantılarında sorular yöneltilir. Bunların yanı sıra gazeteciler sık sık panel, açık oturum, sempozyum, forum gibi toplantılara ya yönetici ya da konuşmacı olarak çağırılır. Bu tür toplantılardaki davranış biçimi, konuşma içeriği ve ifade yöntemi, gazetecilerin mesleki yaşamına çok önemli katkılarda bulunabilir. Bu nedenle haberci, iyi, içeriği dolu, akıcı ve etkili konuşma yetisine de sahip olmalıdır. (Girgin, 2005: 346)

Başta söz sanatlarıyla uğraşanlarla basın ve yayın ile ilgili mesleklerde çalışanlar (medya mensupları) olmak üzere bir çok meslek doğrudan konuşmayla ilgilidir. Konuşurken cümlelere yüklenen anlam, yapılan tonlama, cümle kurarken seçilen kelimelerin ses özellikleri ve ruh inceliği, hep bireyi yansıtır; kişiliği ortaya koyar.

Kişi konuşmasıyla, ifadesinin bütünündeki doğruluk ve güzellik yoluyla kendisini tanıtır ve anlatır. Bu nedenlerle mesleğini yaparken işine konuşmasını da katan, nerede nasıl konuşacağını bilen kişi (özellikle medya mensubu) o ölçüde başarıya ulaşır.

Konuşmaya, dinleyiciye birkaç kelimelik uygun bir hitaptan sonra bir soru, bir slogan, bir atasözü, ilginç bir başlık, önemli bir çağrı ya da bir fıkrayla başlanabilir (Tellioglu, 1999: 67).

Konuşmanın, bir konuyu irdelemek, ya da kişileri eyleme yöneltmek, bilgilendirmek, inandırmak ya da eğlendirmek vb. gibi belirgin amacı bulunduğu başta açıkça belirtilmelidir (Carnegie, 1993a: 128).

Konuşmanın içine kısa anekdotlar ya da kişisel bir iki öykü serpiştirilmelidir (Oury, 2000, s. 28).

Konuşmacı, konulara netlik getirme- li, kaypak ifadeler kullanmamalı; görüşünü baştan ortaya koymalı, süreç içinde değiştir- memelidir.

Ele alınacak konunun en fazla 2-3 yn irdelenmeli; ölçüsüz karşılaştırmalar ya da gereksiz ayrıntılarla konu fazla dağıtılmama- lıdır (Telliğlu, 1999: 82).

Dinleyiciler bir araya toplanmalıdır. Eğer dinleyiciler seyrek aralıklarla oturmuşsa, on- lardan kürsüye daha yakın yerlere, özelli- kle konuşmacının karşısına oturmaları isten- melidir.

Konuşmacı, dinleyicilerine yakın durma- lı; onlarla yakınlık kurmalı, sorular sorarak onları konuşmasına ortak etmelidir (Carne- gie, 1993a: 118).

Konuşmacının önünde bakacağı notları bulunmalıdır. Bu, hem konuşmacıyı rahatlat- ır, hem de onun inandırıcılığını artırır.

Konuşmacı, kendi hazırladığı metne sadık kalmalı, bazı ana unsurların üzerinde ıř- rarla durmalı, anahtar terimleri tekrar etme- lidir (Simonet, 2002: 70).

Masada bulunacak, gzlk ya da kalem gibi küçük aksesuarlar, konuşmacı sıkıldı- ęında, onun bunlarla oynayarak zaman ka- zanmasını, fikirlerini toparlamasını ve bir süre yargılamacı gözlerin etkisinden kurtul- masını sağlar.

Kürsünün üstünde sürahi, bardak ya da eşya (anta, kırmızı iek, şapka, vb.) bu- lundurmamalıdır. Bunlar, konuşmacının ha- reketlerine engel olacağı gibi, dinleyicilerin dikkatini üzerlerine eker.

Işık konuşmacının yüzüne vurmalıdır; dinleyiciler, konuşmacıyı netlikle görmek is- ter. Böylece konuşmacının yüz ifadesi, mi- mikleri, çoğu zaman sözlerinden daha derin

anlamlar taşıyacaktır.

Konuşmacının arkasına çekilmiş koyu renkli bir perdeden (ya da yerleştirilmiş bir fondan) başka ne arkasında, ne yanında din- leyicinin dikkatini o tarafa çekecek hiçbir eşya bulunmamalıdır.

Konuşmacı krsdeyken yanında ya da arkasında kimse bulunmamalı; salonda da kimse dolaşmamalıdır.

Konuşmacı sandalyesine hafifçe yaslanar- ak, vücuduna 'hücuma hazır' biçimi verme- li; bunun dışında, dengesizlik ve güvensizlik görünümü yaratmamak için herhangi bir eř- yaya dayanmamalıdır.

İlgi dağılmaya yüz tuttuğunda, görsel araç gereçlerden (fotoğraf, video film, te- pegz vs.) ll bir biçimde yararlanmak olumlu sonuç verir.

Açıklıktan yoksun her cümlenin, iyi te- laffuz edilmemiş her kelimenin, konuşurken vurgulamada yapılacak her yanlışın anlatı- mı engelleyeceği ve anlaşılmayı gleştirece- ęi unutulmamalıdır. Bu yüzden bilinen ve anlaşılır kelimelerle kısa ve düz gün cümle- ler kurulmalı; elden geldiğince devrik cümle kullanılmamalıdır (Oury, 2000: 62).

İyi bir konuşmacı, dakikada 150 kelime- yi hatasız söyleyebilmelidir (Girgin, 2002: 350).

Konuşmacı, doğruluğundan emin olun- mayan söylentileri dile getirmekten, başka- larını kıracak ölçüsüz sözcüklerden, özelli- kle argo deyimler kullanmaktan kaçınmalıdır.

Konuşmacı sık sık çağrılar yaparak, tali- mat anlamına gelecek sözler kullanmamalı; savunmaya geçmemeli ya da özür dileyerek günah ıkartmamalıdır (Carnegie, 1993b: 205).

20 ya da 30 dakikalık süreyi aşmamaya

özen gösteren konuşmacı, dinleyicilerden gelen tepkileri de değerlendirmeli; ancak etki altında kalmamalıdır.

Sözlerini, anlattıklarının kısa bir özetiyle bağlayan konuşmacı, bitirişte öyle bir ustalık sergilemelidir ki, konuşma, onama ya da hak edilen alkışlarla noktalsın (Çongur, 1999, 110).

Kaynakça

Carnegie, D. (1993). Etkili Konuşmanın Çabuk ve Kolay Yolu. İstanbul: Star Yaprak Yayıncılık.

Carnegie, D. (1993). Söz Söyleme ve İş Başarma Sanatı. İstanbul: Deniz Kitaplar Yayınevi.

Çongur, R. (1999). Söz Sanatı, Güzel Söz Söyleme. Ankara: TRT.

Gasset O. Y. (1995) İnsan ve 'Herkes'. Neyire Gül Işık (Çeviren). İstanbul: Metis.

Girgin, A. (2005). Haber Yazmak. İstanbul: DER Yayınları.

Reşide Gürses, "Okuma Anlama Üzerine", Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Bülteni, Ankara: Eylül 1996, Sayı: 28, Cilt: IX.

Howard, V. A. ve J. H. Barton, (1998). Tartışma Sanatı. İstanbul: Beyaz Yayınları.

Kantemir, E. (1997). Yazılı ve Sözlü Anlatım. Ankara: Engin Yayınevi.

Oury, P. (2002). Rédiger Pour Etre Lu. Brüksel: De Boeck Université.

Özdemir, E. (1983). Yazı ve Yazımsal Türler. İstanbul: Varlık Yayınları.

Özerkan, Ş. (2001). Medya İletişim ve Dil. İstanbul: Martı Yayınevi.

Radyo ve Televizyon yayınlarında Türk Dilinin Kullanımı. (1999). Ankara: TRT.

Schober, O. (2003). Beden Dili (Davranış Anahtarı). İstanbul: Arion Yayınevi.

Sennett R. (1996). Kamusal İnsanın Çöküşü, Serpil Durak, Abdullah Yılmaz(Çeviren). İstanbul:Ayrıntı.

Simonet, R. ve J. (2002). Not Alma Teknikleri. İstanbul: Arion Yayınevi.

Söylemez, Y. (2005). Görgüsüzlük Çağı. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

Tellioglu, C. (1999). Güzel Konuşma Pratiği (El Kitabı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Türkoğlu, N. (2003). Kitle İletişimi ve Kültür. İstanbul: Naos Yayınları.

Yörük, Y. (1978). Güzel Konuşma-Yazma Kılavuzu. Ankara: Eğitim Yayınevi.

Yurdanur, C. (2000). Türk Edebiyatına Analitik Bakış. İstanbul: Reba Yayınları.